

בס"ד

מה עניין הר סיני אצל שמיטה בסוף ספר ויקרא לפרשות בהר-בחוקות

ואין מחריד... ואכלתם ישן נושן וישן מפני חדש תוציאו.	ואני ה' א-להיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים מהית להם עבדים ואשבר מטת עלכם ואולך אתכם קוממיות
ואני ה' א-להיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען...	ואני ה' א-להיכם אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים לתת לכם את ארץ כנען...

פרשות בהר ובחוקות: פרשה אחת הנחלקת לעתים, או שתיים המתחברות לעתים?

- 1. ויקרא כ"ו**
(ג) אם בַּחֲקֵיתִי תִלְכוּ וְאֵת מִצּוֹתַי תִּשְׁמְרוּ וְעִשִּׂיתֶם אֹתָם :
(יד) ואם לא תִשְׁמְעוּ לִי וְלֹא תַעֲשׂוּ אֶת כָּל הַמִּצְוֹת הָאֵלֶּה :
- 2. ויקרא כ"ז**
(יח) ואם עד אֵלֶּה לֹא תִשְׁמְעוּ לִי וְיִסַּפְתִּי לְיִסְרָה אֶתְכֶם שֶׁבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם :
(כא) ואם תִּלְכוּ עִמִּי קָרִי וְלֹא תֵאָבוּ לְשִׁמְעַע לִי וְיִסַּפְתִּי עֲלֵיכֶם מִכָּה שֶׁבַע כַּחַטָּאתֵיכֶם :
(כד) וְהִלַּכְתִּי אִף אֲנִי עִמָּכֶם בְּקָרִי וְהִפִּיתִי אֶתְכֶם גַּם אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם :
(כה) וְהִלַּכְתִּי עִמָּכֶם בַּחֲמַת קָרִי וְיִסַּרְתִּי אֶתְכֶם אִף אֲנִי שֶׁבַע עַל חַטָּאתֵיכֶם :
- 3. ויקרא כ"ח**
(ד) וּבִשְׁנֵה הַשְּׁבִיעִת שַׁבַּת שַׁבְּתוֹן יִהְיֶה לְאַרְץ שַׁבַּת לַיהוָה ...
(ח) וְסִפַּרְתָּ לְךָ שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת שָׁנִים שֶׁבַע שָׁנִים שֶׁבַע פְּעָמִים וְהָיָה לְךָ יְמֵי שֶׁבַע שַׁבָּתוֹת הַשָּׁנִים תִּשַׁע וְאַרְבָּעִים שָׁנָה : (ט) וְהֶעֱבַרְתָּ שׁוֹפָר
- 4. ויקרא כ"ט**
(כט) וְאֶכְלְתֶם בָּשָׂר בְּגִיכֶם וּבִשָּׂר בְּגִיתֵיכֶם תֹּאכְלוּ : (ל) וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת בְּמִתֵּיכֶם וְהִכְרַתִּי אֶת חַמְנֵיכֶם וְנָתַתִּי אֶת פְּגָרֵיכֶם עַל פְּגָרֵי גְלוּלֵיכֶם וְנִגְעַלָה נַפְשֵׁי אֶתְכֶם : (לא) וְנָתַתִּי אֶת עֲרִיכֶם חֲרָבָה וְהִשְׁמַדְתִּי אֶת מִקְדְּשֵׁיכֶם וְלֹא אֶרִיחַ בְּרִיחַ נִיחָחְכֶם : (לב) וְהִשְׁמַדְתִּי אֲנִי אֶת הָאָרֶץ וְשָׁמְמוּ עָלֶיהָ אֵיבֵיכֶם הַיֹּשְׁבִים בָּהּ :
(לג) וְאֶתְכֶם אֲזַרְהַ בְּגוֹיִם וְהִרִיקְתִּי אַחֲרֵיכֶם חֲרָב וְהִיָּתָה אֶרְצְכֶם שְׁמָמָה וְעֲרִיכֶם יִהְיוּ חֲרָבָה : (לד) אִז תִּרְצָה הָאָרֶץ אֶת שַׁבָּתֶיהָ כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָה וְאֵתְם בְּאָרֶץ אֵיבֵיכֶם אִז תִּשְׁבַּת הָאָרֶץ וְהִרְצָת אֶת שַׁבָּתֶיהָ : (לה) כֹּל יְמֵי הַשְּׁמָה תִּשְׁבַּת אֶת אֶשֶׁר לֹא שַׁבְתָּה בְּשַׁבָּתֵיכֶם בְּשַׁבָּתְכֶם עָלֶיהָ :
(מג) וְהָאָרֶץ תִּעְזֹב מֵהֶם וְתִרְצָ אֶת שַׁבָּתֶיהָ בְּהִשְׁמָה מֵהֶם וְהִם יִרְצוּ אֶת עֹנְוֵם ...

- מועד אמירת פרשות בהר בחוקות**
- 6. ויקרא כ"ה, א'**
"וידבר ה' אל משה בהר סיני לאמר, דבר אל בני ישראל ואמרת אלהם כי תבאו אל הארץ..."
- 7. הספרא בראש פרשת בהר**
מה עניין שמיטה אצל הר סיני?
- 8. שמות כ"ה, כ"ב**
ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפרת, מבין שני הכרבים אשר על ארון העדת, את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל.
- 9. ויקרא א', א'**
"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר"
- 10. רש"י על ויקרא פרק כה פסוק א' בעקבות הספרא**
(א) בהר סיני - מה ענין שמיטה אצל הר סיני והלא כל המצות נאמרו מסיני ?
אלא מה שמיטה נאמרו כללותיה (ופרטותיה) ודקדוקיה מסיני אף כולן נאמרו כללותיה ודקדוקיה מסיני כך שנויה בת"כ.
- 11. ויקרא כ"ו, מ"ו - לאחר סיום הקללות בדברי נחמה נאמר:**
"אלה החקים והמשפטים והתורות אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל בהר סיני ביד משה".
- 12. הרשב"ם בפירושו לדברי החתימה**
בהר סיני ביד משה - שכן התחילה פרשת שמיטה וידבר ה' אל משה בהר סיני, וגם גמר התוכחות האלה בשביל השמיטה הם, כדכתיב (כ"ו, לה) 'כל ימי השמה תשבת', כי כל מצוות של פרשת בהר סיני בשמיטות ויובלות מדבר, ושליחות עבדים וחזרת קרקעות, לכך נאמרו כאן התוכחות של עברות השמיטות בהר סיני, הכולל בפעם אחת.
- 13. הרשב"ם על הפסוק הפותח את פרשת בהר**
"בהר סיני - קודם שהוקם אוהל מועד".
- 14. שמות כ"ד, ז' - ספר הברית** "ויקח ספר הברית ויקרא באזני העם, ויאמרו - כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע".

5. קשרי תוכן וסגנון בין פרשת בחוקות לפרשת בהר

פרשת בחוקות	פרשת בהר
אם בַּחֲקֵיתִי תִלְכוּ	ועשיתם את חקתי ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם
ואת מצותי תשמרו ועשיתם אתם	ואת משפטי תשמרו ועשיתם אתם
וישבתם לבטח בארצכם	וישבתם על הארץ לבטח
ונתנה הארץ יכולה ועץ השדה יתן פריו... ואכלתם לחמכם לשבע	ונתנה הארץ פריה ואכלתם לשבע
ונתתי שלום בארץ ושכבתם	וישבתם לבטח עליה

15. **רמב"ן, שמות כ"ד, א**
 "והנה, משה כתב ביום ההוא בספר כל מה שנצטווה, חוקים ומשפטים ותורות, והשכים בבקר ממחרת היום ההוא לכרות להם ברית על הכל, ובנה המזבח, וזבח הזבחים, ונתן חצי הדם על מזבח ה' וחצי הדם שם באגנות, ולקח הספר שכתב מאמש וקראו באזניהם, וקבלו עליהם עוד לבוא בברית עמו, ואמרו - כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע אליך, מכל אשר תצווה מאתו ית'..."

16. **רש"י, שמות כ"ד, ז'**
 "ספר הברית - מבראשית ועד מתן תורה ומצוות שנצטוו במרה".

17. **דברים כ"ח - ברית ערבות מואב**
 קיום = ברכה - א' - י"ד: "והיה אם שמוע תשמע בקול ה' א- ליהך לשמר לעשות את כל מצותיו אשר אנכי מצוך היום... ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגך..."
 א-קיום = קללה - ט"ו - ס"ט: "והיה אם לא תשמע בקול ה' א- ליהך לשמר לעשות את כל מצותיו וחקתיו אשר אנכי מצוך היום - ובאו עליך כל הקללות האלה והשיגוך..."

18. **דברים כ"ח, ס"ט - סיכום ברית ערבות מואב**
 "אלה דברי הברית אשר צוה ה' את משה לכת' את בני ישראל בארץ מואב, מלבד הברית אשר כרת אתם בחורב".
 19. **רש"י על דברים פרק כח פסוק ט**
 (סט) מלבד הברית - קללות שבתורת כהנים שנאמרו בסיני:
 20. **רש"י על דברים פרק כח פסוק ט**
 (סט) בחורב - תוכחות שבפרשת אם בחקותי שכתוב בסופן ביד משה בהר סיני. הוא הר חורב:

21. **ראב"ע על פסוק הסיים של הברכות והקללות בפרשתנו**
 אלה החקים והמשפטים והתרת - הם הכתובים בפרשיות וישמע [- יתרו], ואלה המשפטים ופרשת בהר סיני. אשר נתן ה' בינו ובין בני ישראל - רמז לברית הר סיני, כי אחר שנעשה המשכן והיה הכבוד באוהל מועד לא עלה משה בהר סיני.
 22. **ראב"ע בדבריו בראש פרשת בהר (ד"ה בהר סיני):**
 אין מוקדם ומאוחר בתורה. וזו הפרשה קודם ויקרא וכל הפרשיות שהם אחריו, כי הדיבור [- בפרשה זו] בהר סיני.

23. **הרב אלחנן סמט**
 מביין כל קבוצות המצוות שניתנו למשה עובר בהר סיני (עשרת הדיברות, פרשת משפטים ומצוות המשכן), קבוצת המצוות בפרשת בהר היא היחידה המתייחסת כולה לחיים בארץ ישראל, דהיינו לעתיד הלא-מיידי.

שאר קבוצות המצוות נועדו לקבלה ולקיום מיידיים, לפחות באופן חלקי, עוד בתקופת החנייה בהר סיני והנדודים במדבר. ולכן עם סיום המצוות הקשורות במשכן ועם סיום פרשת הקדושה, מצוות שראשית נתינתן בהר סיני והמשך נתינתן באוהל מועד, ובטרם יחל ספר במדבר להכין את ישראל לקראת ההליכה לארץ, ניתנה לישראל תכנית החיים החברתיים בארץ, בהדגשה יתרה של חשיבותה העקרונית: תכנית זו הנה חלק מן הברית שנכרתה בהר סיני, ועליה במיוחד נאמרו הברכות והקללות: הקיום העתידי בארץ תלוי בקבלתה. איחורן של פרשות אלו הוא אפוא מפני שייכותן לעתיד, לקראת הכניסה לארץ והחיים בה.

24. **הראב"ע על ויקרא כ"ה א'**
 ... ועתה [- בפירוט דברי הברית להלן] כרת הברית הכתובה בפרשת ואלה המשפטים [שמות כ"ד] והזכירה במקום הזה לחבר תנאי הארץ (כלומר דברים שבהם תלויה ישיבה עם ישראל בארץ). וכאשר אמר על העריות, כי בעבורם תקיא הארץ אותם, כן אמר בפרשת "אם בחוקותי" על שבתות הארץ (הבאנו לעיל)..."

25. **הרב יונתן גרוסמן בעקבות הראב"ע**
 ספר ויקרא עוסק רבות (בעיקר בחציו הראשון) בענייני המקדש על פניו השונות:
 דיני הקורבנות, הלכות כהנים, ענייני טומאה וטהרה וכד'.
 אף נושאים אחרים נידונים מתוך ראי המקדש וקודשיו, וכך נראה לעיתים שהתחומים כולם קשורים למקדש בלבד - תחילה אנו שומעים על קדושת הזמן בהקשר של עבודת הכהן ביום הכיפורים, כן אנו שומעים, כאמור, על קדושת האדם - הכהנים שעובדים בבהמ"ק.

כלומר גם קדושת הזמן וגם קדושת האדם נתפסים ונאמרים על רקע קדושת המקום - על רקע המקדש!
 לשם הוצאת רעיון זה מלבנו, שלא יחשוב החושב שעבודת אלוהיו מסתכמת ומצומצמת ל"מקום אשר יבחר ה'", מדגישה התורה בחציו השני של הספר שקדושות אלו רלוונטיות בכל אתר, התנהגותו של עובד ה' מתאפיינת גם בהיותו בביתו, ללא קשר ישיר למקדש (פרק י"ט - "קדושים תהיו").

וכך בשלושת הצירים המרכזיים - המקום, הזמן והתנהגותו של האדם הפרטי, תדגיש התורה שאין הם משמעותיים זווקא בבית המקדש, אלא בכל מקום.

... כל חקלאי העובד את אדמתו צריך לדעת שהארץ כולה של הקב"ה וברצונו ניתנה לו לעבוד בה ולהתפרנס ממנה.
 וכך שובת העם כולו ממלאכת הקרקע כל שבע שנים, כמכריז **הארץ כולה שייכת לקב"ה** - והתקדשה על ידו (ולא רק מקום המקדש בו הוא בחר להשרות את שכינתו).

כלומר, מצות השמיטה והיובל, ביחד עם הברכות והקללות שנאמרו אודותיהן, כתובים כאן, למרות שנאמרו עוד בהר סיני, בכדי להדגיש נקודה זו זווקא בסיומו של הספר שעוסק יותר מכל בצמצומה של עבודת ה' למקום המקדש בלבד.

המצוות מוטלות על היהודי בכל מקום ואתר, מוכרח הוא להפסיק את עבודתו בארץ, בכל מקום שלא תהה שם חלקת אדמתו "כי לי כל הארץ".

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של

הברית שנכרתה בהר סיני על קיום המצוות (שמות כ"ד) אמנם הייתה קשורה במצוות "ספר הברית" שנקראו באוזני העם, אולם הללו נועדו לייצג את כל המצוות שעתידות להינתן גם כן. המצוות שניתנו למשה באוהל מועד הן המשך ישיר של